

تعداد مطلوب فرزند از نگاه جوانان ایران^۱

محمد ترکاشوند مرادآبادی^{۱*}، فروغ جمشیدی زرمهری^۲، میلاد رشیدی میبدی^۳، مرتضی رجبی نژاد^۴

- ۱- نویسنده مسئول*، دانشیار جمعیت‌شناسی، گروه جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. رایانامه: m.torkashvand@yazd.ac.ir
- ۲- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جمعیت‌شناسی، گروه جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. رایانامه: f.jamshidi@stu.yazd.ac.ir
- ۳- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. رایانامه: milad131rashidi2000@gmail.com
- ۴- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته پژوهش علوم اجتماعی، گروه پژوهش علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. رایانامه: Rajabinezhad@stu.yazd.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی تاریخچه مقاله: دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۳۱ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۰۷ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۰۷ کلید واژه‌ها: باروری، تعداد مطلوب فرزند، جوانان، ازدواج بار اول، عوامل اقتصادی و اجتماعی، ایران.	هدف پژوهش: این مطالعه به بررسی تعداد فرزندان مطلوب در میان جوانان در آستانه اولین ازدواج در ایران با استفاده از داده‌های ملی در سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۷ می‌پردازد. با توجه به تأثیر تغییرات اجتماعی-اقتصادی بر نرخ باروری کاهشی، این پژوهش نگرش‌های این گروه جمعیتی محوری را برای درک روندهای آتی باروری بررسی می‌کند. روش پژوهش: این پژوهش کمی، با تحلیل ثانویه داده‌های طرح ملی ازدواج و طلاق ایران (۱۳۹۶-۱۳۹۷)، تعداد فرزندان مطلوب را در میان ۸۳۴۱ فرد در اولین ازدواج (به استثنای یک نمونه نماینده از تهران) بررسی می‌کند. نمونه‌گیری به روش غیراحتمالی سهمیه‌ای متناسب با ازدواج‌های سال ۱۳۹۵ انجام شد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای که ترجیحات باروری و عوامل اجتماعی-جمعیتی را می‌سنجید، جمع‌آوری شد. تحلیل‌های توصیفی و استنباطی (کای-اسکوئر، همبستگی و رگرسیون) با نرم‌افزار SPSS-27 برای شناسایی عوامل تأثیرگذار انجام شد. یافته‌ها: آمار استنباطی نشان می‌دهد که تعداد فرزندان مطلوب به‌طور معناداری تحت تأثیر جنسیت، سن، تعداد خواهران و برادران، درآمد، مذهب، قومیت، محل سکونت و وضعیت اشتغال قرار دارد. این یافته‌ها بر همکنشی پیچیده عوامل اجتماعی-جمعیتی شکل‌دهنده ترجیحات باروری در ایران تأکید می‌کند. نتیجه‌گیری: مطالعه نتیجه می‌گیرد که باروری مطلوب در میان جوانان ایرانی توسط عوامل اجتماعی-جمعیتی شکل می‌گیرد و ترجیح رایج برای ۱ تا ۲ فرزند، هم‌راستا با نظریه ارزش فرزند است. تمرکز باید بر تسهیل هنجار خانواده دوفرنزندی مطلوب باشد، نه فشار برای خانواده‌های پرجمعیت‌تر.

استناد: ترکاشوند مرادآبادی، م. جمشیدی زرمهری، ف. رشیدی میبدی، م. رجبی نژاد، م. (۱۴۰۴). تعداد مطلوب فرزند از نگاه جوانان ایران، *جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه*، ۱۴(۲)، ۲۱۹-۲۳۴.

تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به نشریه جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه دانشگاه تبریز می‌باشد.

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY: 4 است.

[10.22034/jeds.2025.68772.1887](https://doi.org/10.22034/jeds.2025.68772.1887)

۱. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی تحت عنوان بررسی عوامل مؤثر بر تعداد فرزند ایده‌آل در جوانان ایران با کد ۴۰۳۱۶۸۴، در سال ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ با حمایت بنیاد ملی علم ایران (Iran National Science Foundation: INSF) انجام شده است.

مقدمه

رفتارهای باروری و تمایل به فرزندآوری از عوامل اصلی در تعیین روند رشد جمعیت هر کشور محسوب می‌شوند. تصمیمات فرزندآوری که زمانی در سطح خانواده‌های گسترده اتخاذ می‌شد، امروزه به سطح زوجین و به‌ویژه زنان منتقل شده است (سرای، ۱۳۹۴: ۹). این تحول تحت تأثیر متغیرهای جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در سطوح فردی و جامعه رخ داده است. ظهور ارزش‌های جدید مانند فردگرایی و برابری جنسیتی منجر به کاهش باروری در جهان و ایران شده است. این تغییرات تصمیم‌گیری درباره فرزندآوری را دگرگون کرده و پیامدهای مهمی در سطح کلان ایجاد نموده است.

یافته‌های مطالعات نشان می‌دهد که تغییرات اقتصادی و اجتماعی در سطح جوامع با تغییرات باروری در آنها مرتبط است. عواملی چون افزایش شهرنشینی، بالا رفتن سن ازدواج، افزایش نرخ طلاق، ارتقای سطح تحصیلات، افزایش مشارکت اجتماعی زنان، رشد فردگرایی و تغییرات در انتظارات اقتصادی، همگی رابطه منفی با تعداد فرزندان داشته‌اند (آسوده، ۱۴۰۱: ۱۷۵). در ایران، میزان باروری کل طی پنج دهه اخیر کاهش یافته است. برای مثال، این میزان از ۷٫۲ فرزند به‌ازای هر زن در سال ۱۳۳۵، به ۶٫۵ در ۱۳۶۵، ۲٫۸ در ۱۳۷۵ و ۲٫۱ در ۱۳۹۵ کاهش یافته است (احمدی و ازوجی، ۱۳۹۶: ۶۲). پژوهش‌های دیگر نیز نشان‌دهنده تداوم این روند کاهشی تا سال ۱۴۰۰ هستند (فتحی، ۱۴۰۰). هم‌زمان با این کاهش باروری، تغییرات دیگری مانند افزایش تعداد خانواده‌های تک‌فرزند یا بدون فرزند (خلج آبادی و سرایی، ۱۳۹۱)، تأخیر در ازدواج و تشکیل خانواده، افزایش طلاق (کریمی، ۱۳۹۰)، افزایش سقط جنین عمدی (عرفانی، ۱۳۸۹) و افزایش روابط خارج از چارچوب ازدواج در بین گروه‌های جمعیتی مشاهده شده است.

جمعیت‌شناسان تأکید دارند که در شرایط تغییرات اقتصادی و اجتماعی، نباید تنها به آمارهای مقطعی باروری توجه کرد، زیرا خانواده‌ها ممکن است فرزندآوری خود را به تعویق بیندازند (شمس قهفرخی و همکاران، ۱۴۰۱). بنابراین، بررسی قصد و ایده‌آل فرزندآوری می‌تواند در شناخت وضعیت کنونی باروری و پیش‌بینی آینده آن مفید باشد. تحقیقات متعددی در ایران به بررسی تمایلات و نگرش‌های مردم نسبت به فرزندآوری پرداخته‌اند. از جمله مطالعاتی که از داده‌های پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان (۱۳۹۴) استفاده کرده‌اند، نشان می‌دهند که ۴۸ درصد از افراد ایده‌آل دو فرزند و ۴۳ درصد سه فرزند یا بیشتر را دارند (عباسی شوازی و همکاران، ۱۳۹۷؛ بگی و همکاران، ۱۴۰۰). این یافته‌ها می‌توانند در تحلیل تغییرات آتی باروری در ایران مورد استفاده قرار گیرند.

بررسی ایده‌آل فرزندآوری نشان می‌دهد که تصمیم‌گیری در این زمینه تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد. علاوه بر این، مطالعات نشان داده‌اند که تفاوت معناداری میان باروری ایده‌آل و باروری واقعی در ایران وجود دارد. برای مثال، مطالعه‌ای در تهران نشان داد که میانگین باروری واقعی ۱٫۵۸ فرزند و میانگین باروری ایده‌آل ۱٫۹۵ فرزند است، که این اختلاف ناشی از محدودیت‌های اقتصادی و اجتماعی است (کاوه فیروز و همکاران، ۱۴۰۱). این روند در سطح ملی نیز مشاهده شده است (قربانی، ۱۴۰۱؛ رازقی نصرآباد و عباسی شوازی، ۲۰۲۰). در شرایط کنونی، بررسی قصد و تعداد مطلوب فرزندآوری از اهمیت بالایی برخوردار است. اگر در شرایط باروری پایین کنونی، تعداد فرزندان ایده‌آل افراد بالاتر از باروری واقعی باشد، نشان می‌دهد که خانواده‌ها همچنان نگرش مثبتی به فرزندآوری دارند، اما به دلایل اقتصادی و اجتماعی آن را به تعویق می‌اندازند. در این صورت، سیاست‌گذاران می‌توانند با بهبود شرایط اقتصادی و حمایتی، امکان تحقق این ایده‌آل‌ها را فراهم کنند. اما اگر ایده‌آل فرزندآوری نیز پایین باشد، این مسئله نشانگر تغییرات عمیق فرهنگی و نگرشی در جامعه است و سیاست‌گذاران باید به ترویج فرهنگ فرزندآوری بپردازند.

ایران با رسیدن به باروری زیر سطح جانشینی، وارد مرحله انتقال دوم جمعیتی شده که منجر به پیری جمعیت گردیده است. این پژوهش با تمرکز بر نگرش جوانان به فرزندآوری، به دنبال شناسایی عوامل مؤثر بر تعداد مطلوب فرزندان است. استفاده از داده‌های ملی و امکان مقایسه استانی، وجه تمایز این تحقیق محسوب می‌شود. یافته‌های مطالعه می‌تواند به سیاست‌گذاران در تدوین راهبردهای مؤثر فرزندآوری کمک نماید.

این مطالعه بر روی جوانان ازدواج اولی (در زمان عقد) متمرکز است تا نگرش آنان نسبت به فرزندآوری را بررسی کند. این نگرش‌ها می‌تواند تصویری از آینده باروری در کشور ارائه دهد و راهنمای سیاست‌گذاران باشد. با استفاده از داده‌های پیمایش ملی ازدواج و طلاق (۱۳۹۶-۱۳۹۷)، قصد و ایده‌آل فرزندآوری جوانان تحلیل می‌شود تا علل کاهش باروری و راهکارهای مناسب شناسایی شود. سوالات تحقیق به شرح زیر است:

وضعیت تعداد فرزند مطلوب در بین جوانان در شرف ازدواج چگونه است؟

وضعیت تعداد فرزند مطلوب بر اساس ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی جوانان چه تفاوتی دارد؟

ادبیات پژوهش

بر این اساس، فریدمن^۱ نظریه ارزش فرزند را مطرح می‌کند که بر فرض اساسی استوار است. کاهش عدم اطمینان و فرض تقویت استحکام خانوادگی، وی معتقد است ارزش کودکان را نمی‌توان تنها به بعد اقتصادی محدود کرد بلکه کودکان واجد ارزش‌های روانی، اجتماعی و جمعیتی هستند که باید مورد توجه قرار گیرد.

طبق نظریه اجتناب از خطر که اولین بار توسط مک‌دونالد^۲ مطرح شد، افراد در تصمیم‌گیری برای اینکه بچه داشته باشند یا نه، مزایا و منافع فرزند بیشتر را ارزیابی می‌کنند. این نظریه بعد بی‌اطمینانی اقتصادی را به فرآیند تصمیم‌گیری اضافه می‌کند. از آنجایی که افراد نمی‌توانند تعیین کنند در آینده چه فواید و هزینه‌هایی مورد انتظار است، پس به گونه‌ای تصمیم می‌گیرند که در آینده بتوانند آن را تغییر دهند. لذا تصمیمات زندگی و فرزندآوری بستگی به ارزیابی آنها از شرایط کنونی و آینده خواهد داشت.

لینشتاین^۳، از جمله افرادی است که عوامل اقتصادی را در تصمیمات باروری دخیل می‌داند. وی، منافع فرزندان را به سه دسته و هزینه فرزندان را به دو دسته تقسیم می‌کند. منافع فرزندان: شامل فواید عاطفی (منبع لذت والدین)؛ مالی و اقتصادی (نیروی کار)؛ امنیت بخشی (نگهداری از والدین) می‌شود. هزینه‌های فرزندان نیز به دو دسته هزینه‌های مستقیم (پوشاک، تغذیه و نگهداری) و غیرمستقیم (هزینه فرصت) تقسیم می‌شود. وی نتیجه می‌گیرد اگر منافع فرزندان بیشتر از هزینه‌های آنها باشد، خانواده‌ها انگیزه پیدا می‌کنند که فرزندان بیشتری داشته باشند. به باور وی، منفعت یا عدم منفعت اقتصادی عاملی است که باعث می‌شود والدین تصمیم بگیرند که چه تعداد فرزند داشته باشند. بنابراین ایجاد تعادل بین رضایتمندی اقتصادی و هزینه‌های نگهداری فرزند زیربنای اصلی نگرش مردم در مورد تعداد فرزند است.

یکی از مهم‌ترین نظریه‌ها در این زمینه، نظریه اقتصاد خرد بیکر^۴ است. به اعتقاد وی، تصمیم خانواده در زمینه رفتار باروری تحت تأثیر دو شرط عمده است: نخست تصمیم‌گیری عقلانی بین راه‌حل‌های جایگزین، و دوم در نظر داشتن ارزش فرزند. به عبارتی خانواده‌ها همان گونه که در زمینه اقتصادی در مورد گزینش کالا تصمیم می‌گیرند، به همان نحو در مورد ترجیحات خود، میزان درآمد و هزینه‌های داشتن فرزند نیز اقدام می‌کنند. به زعم بیکر (۱۹۶۰)، افراد در تصمیم‌گیری برای اینکه بچه داشته باشند یا نه، مزایا و هزینه‌های داشتن فرزند اضافی را سبک و سنگین می‌کنند. بر این اساس، افراد دانش یا

1. Friedman

2. McDonald

3. Leibenstein

4. Becker

درک مناسبی از هزینه‌ها و منافع داشتن فرزند اضافی دارند. نظریه اجتناب از خطر بعد بی‌اطمینانی را به فرایند تصمیم‌گیری اضافه می‌کند. درواقع، ممکن است افراد درک ضعیفی از فرصت‌ها و هزینه‌های مرتبط با انتخاب‌هایی که برای آینده در نظر می‌گیرند داشته باشند (فیوری و دیگران ۲۰۱۳؛ سوبوتکا و دیگران^۱، ۲۰۱۰). چراکه نمی‌توان با قطعیت تشخیص داد که چه هزینه‌ها و منافع پیشرو خواهد بود، لذا افراد به نحوی تصمیم می‌گیرند که جریان آینده زندگی خود را تغییر دهند و از این‌رو تصمیمات آن‌ها (در مورد ازدواج، فرزندآوری و...)، بستگی به جهت‌گیری‌های آنها خواهد داشت.

بر مبنای نظریه انتقال دوم جمعیتی در حوزه خانواده تغییرات ارزشی گسترده‌ای رخ داده که این تغییرات به نوبه خود تغییراتی را در نرخ باروری ایجاد کرده‌اند. مطالعات مختلف (Atoh, 2008) نشان دادند که رابطه معناداری بین ارزش‌های خانوادگی و نرخ باروری وجود دارد. بدین صورت که هرچه میزان توجه به ارزش‌های خانوادگی بیشتر باشد، نرخ باروری بیشتر و برعکس ارزش خانوادگی کمتر با نرخ‌های پایین باروری رابطه‌ای مثبت و همسو دارد. براین‌اساس یکی از متمایزکننده‌های وضعیت ازدواج بین زنان، نگرش آنان به ارزش فرزندآوری است. همچنین براساس این نظریه، تضعیف کنترل هنجاری، افزایش استقلال اقتصادی زنان و سلاقی، افراد را به سمت فردگرایی، آزادی و استقلال تغییر داده و در نتیجه باعث تاخیر ازدواج می‌شود.

پیشینه تجربی تحقیق

پیشینه تحقیقات در حوزه فرزندآوری نشان‌دهنده تحولات عمیق در الگوهای باروری در ایران است. عباسی شوازی و عسکری ندوشن (۱۳۸۴) در مطالعه خود نشان دادند که علی‌رغم کاهش شدید نرخ باروری، ساختار خانواده ایرانی به سمت الگوی غربی حرکت نکرده است. محزون (۱۳۹۴) با بررسی داده‌های سرشماری ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ دریافت که تمایل به فرزندآوری کمتر به‌ویژه در میان نسل‌های جوان‌تر و تحصیل‌کرده‌ها در حال افزایش است. فروتن و کرمی (۱۳۹۵) در پژوهش خود تأکید کردند که اگرچه الگوهای بی‌فرزند و تک‌فرزند در حال ظهور است، اما هنوز الگوی دوفرزند ترجیح اصلی خانواده‌های ایرانی محسوب می‌شود. تمایلات فرزندآوری زنان و مردان نیز مشابه است. مطالعه خانی و همکاران (۱۳۹۷) در سنجش نشان داد که نسل جدید نسبت به نسل قبل، تعداد فرزند کمتر و فاصله‌گذاری بیشتر بین فرزندان را ترجیح می‌دهد. نگرش دختران نسبت به پسران مدرن‌تر است و تفاوت‌ها به عواملی مانند تحصیلات، سن و وضعیت اشتغال مرتبط است. صادقی و طریقتی تابش (۱۳۹۶) در تهران دریافتند که ۵۴ درصد از جوانان دو فرزند را ایده‌آل می‌دانند. ۲۵ درصد سه فرزند یا بیشتر را ترجیح می‌دهند. یافته‌های عباسی شوازی و همکاران (۱۳۹۷) حاکی از آن است که ارزش‌های دینی و برابری جنسیتی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر ترجیحات فرزندآوری هستند. عینی‌زیناب (۱۳۹۲) در تحلیل خود از گذار باروری ایران، این فرآیند را در دو مرحله توصیف کرد: ابتدا کاهش تعداد فرزندان و سپس به تأخیر انداختن فرزندآوری. بگی و همکاران (۱۴۰۰) به رابطه معکوس بین سطح تحصیلات و تمایلات باروری اشاره کرده‌اند؛ تمایلات باروری در میان اهل تسنن و مردان بیشتر بود. رضایت از زندگی و روابط زناشویی نیز بر تمایلات فرزندآوری تأثیر معناداری داشت. مشکلات اقتصادی، سلامتی و آینده‌هراسی از دلایل اصلی کاهش تمایل به فرزندآوری بودند. شمس قهفرخی و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه خود بر نقش نگرانی‌های اقتصادی و تغییر ارزش‌های اجتماعی در کاهش تمایل به فرزندآوری تأکید کردند. سرانجام، آسوده (۱۴۰۱) نیز نشان داد که مجموعه عواملی همچون درآمد، منزلت اجتماعی، عدالت محیطی، نوع خانواده، باورهای فردی زنان و سن ازدواج از جمله عوامل تأثیرگذار هستند.

اتوه^۱ (۲۰۰۸) در مطالعه‌ای با عنوان «تغییرات خانوادگی در زمینه باروری پایین»، به بررسی نرخ‌های پایین باروری در ژاپن پرداخت. این پدیده را به دو تغییر مهم در حوزه خانواده مرتبط دانست: افزایش انتخاب‌های مبتنی بر عشق و کاهش نقش‌های سنتی خانوادگی برای زنانی که به تحصیلات و فرصت‌های شغلی دست یافته‌اند. رانا^۲ (۲۰۱۴) در پژوهشی که به بررسی تأثیر تحصیلات بر تعداد ایده‌آل فرزندان در شهر بهاروج هند پرداخت، با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده از ۱۳۶ خانواده، دریافت که بین سطح تحصیلات و تعداد ایده‌آل فرزندان رابطه منفی وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش تحصیلات، تعداد فرزندان مطلوب کاهش می‌یابد. این مطالعه تأثیر تحصیلات بر تغییر نگرش‌ها و باورهای مرتبط با فرزندآوری را برجسته کرد. ساداتی و همکاران (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای به بررسی عوامل مؤثر بر تعداد فرزندان متولد شده و تعداد مطلوب فرزندان در بین زنان ۱۵-۱۹ ساله در استان سمنان ایران پرداختند. با استفاده از روش‌های داده‌کاوی، نتایج نشان داد که وضعیت شغلی زنان و سن ازدواج از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار هستند. همچنین، تفاوت‌هایی در تعداد فرزندان متولد شده و تعداد مطلوب فرزندان بین نسل‌های مختلف مشاهده شد، که نشان‌دهنده تغییر نگرش‌ها و باورها در نتیجه پیشرفت و نوسازی جامعه است. کارهون^۳ و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه بین محیط خانوادگی اولیه و تعداد ایده‌آل فرزندان در بزرگسالی پرداختند. با استفاده از داده‌های نظرسنجی مقطعی از فنلاند، محققان دریافتند که داشتن تعداد خواهر و برادر بیشتر با تعداد ایده‌آل فرزندان بیشتر مرتبط است. در مقابل، زندگی در خانواده تک‌والدی و ادراک منفی از والدین با تعداد ایده‌آل فرزندان کمتر مرتبط بود. این ارتباطات به‌ویژه در افراد بدون فرزند قوی‌تر بود، که نشان‌دهنده نقش محیط خانوادگی اولیه در شکل‌گیری ترجیحات فرزندآوری است.

روش‌شناسی

این پژوهش کمی با تحلیل ثانویه داده‌های پیمایش ملی ازدواج و طلاق سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۷ سازمان ثبت احوال کشور انجام شده است. جامعه آماری شامل ۸۳۴۱ نفر از جوانان در شرف ازدواج (اولین ازدواج) از سراسر کشور به استثنای تهران بوده که با روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای متناسب با توزیع واقعی ازدواج‌ها انتخاب شدند. داده‌ها از طریق پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته شامل متغیرهای جمعیت‌شناختی، اجتماعی و اقتصادی جمع‌آوری گردید. متغیر وابسته تحقیق «تعداد فرزند مطلوب» و متغیرهای مستقل شامل جنسیت، سن، تحصیلات، درآمد، قومیت و سایر ویژگی‌های فردی و خانوادگی بود. تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار SPSS-27 با استفاده از روش‌های آماری توصیفی (جدول توزیع فراوانی و نمودارها) و استنباطی (آزمون کای دو، ضریب همبستگی و رگرسیون لجستیک) انجام شد. روایی داده‌ها از طریق مقایسه با نتایج سرشماری رسمی تأیید گردید. متغیر تعداد فرزند به لحاظ نرمال بودن بررسی شد و با توجه به شاخص‌های چولگی و کشیدگی وضعیت متغیر نرمال نبود. در رابطه دو متغیر بین ویژگی‌های فردی و خانوادگی افراد، متغیر وابسته به صورت گروه‌بندی شده استفاده شد و از آزمون کای اسکیر استفاده شد. در تحلیل چندمتغیره، با توجه به نرمال نبودن متغیر وابسته و همچنین شمارشی و گسسته بودن متغیر تعداد فرزند ایده‌آل، در ابتدا قصد بر استفاده از رگرسیون پواسن بود ولی به دلیل متفاوت بودن واریانس و میانگین متغیر ایده‌آل فرزندآوری، از رگرسیون دوجمله‌ای منفی استفاده شده است.

یافته‌های توصیفی

در این بخش به توصیف متغیرهای تحقیق پرداخته شده است. با توجه جدول شماره ۱، پاسخگویان مرد در گروه‌های سنی ۲۰ تا ۲۹ ساله و ۳۰ تا ۳۹ ساله بیشتر از زنان بوده‌اند؛ در حالی که در گروه سنی ۱۰ تا ۱۹ ساله درصد زنان بیشتر از مردان بوده است. یافته‌های مربوط به تعداد خواهر و برادر نشان می‌دهد که ۲/۱ درصد از مردان و ۳/۲ درصد از زنان تک فرزند

1. Atoh
2. Rana
3. Karhunen

بوده‌اند و هیچ خواهر و برادری نداشته‌اند. ۶۶ درصد از مردان و ۷۱/۷ درصد از زنان ۱ تا ۴ خواهر و برادر داشته‌اند. ۳۰/۱ درصد مردان و ۲۴/۱ درصد زنان ۵ تا ۱۰ خواهر و برادر داشته‌اند. زنان و مردانی که بیشتر از ۱۱ خواهر و برادر داشته‌اند، بسیار اندک هستند و تنها ۱/۷ درصد مردان و ۱/۱ درصد زنان ۱۱ و بیشتر خواهر و برادر داشته‌اند. به لحاظ وضعیت مذهب، ۹۱/۹ درصد مردان و ۹۲/۲ درصد زنان دارای مذهب شیعه و ۸/۱ درصد مردان و ۷/۸ درصد زنان دارای مذهب سنی هستند. در مجموع، ۹۲/۱ درصد از پاسخگویان شیعه و ۷/۹ درصد آنها سنی بوده‌اند. وضعیت سکونت پاسخگویان نیز نشان می‌دهد ۸۷/۴ درصد پاسخگویان شهری، ۱۲/۲ درصد پاسخگویان روستایی؛ و به لحاظ تفکیک جنسیت، ۸۷/۸ درصد از مردان و ۸۷/۱ درصد از زنان در شهر، ۱۱/۸ درصد از مردان و ۱۲/۷ درصد از زنان در روستا سکونت داشته‌اند. به لحاظ وضعیت فعالیت، ۸۹/۵ درصد مردان و ۲۵/۶ درصد زنان شاغل، ۳/۵ درصد از مردان و ۲۷/۴ درصد از زنان دانشجو – محصل، ۰/۲ درصد مردان و ۳۲/۴ درصد زنان خانه‌دار، ۳ درصد مردان و ۳/۷ درصد زنان در جستجوی کار و ۲/۳ درصد زنان و ۱۰/۷ درصد زنان بیکار بوده‌اند. مردان بیشتر از زنان شاغل، و زنان بیشتر از مردان بیکار، دانشجو و یا خانه‌دار بوده‌اند. به صورت کلی، درصد بالایی از پاسخگویان شاغل، خانه‌دار و دانشجو – محصل بوده‌اند. درآمد خانوادگی پاسخگویان نیز نشان می‌دهد که ۲۰/۲ درصد از پاسخگویان زیر یک میلیون، ۳۷/۵ درصد ۱ تا ۲ میلیون، ۱۷ درصد ۲ تا ۳ میلیون، ۶/۶ درصد ۳ تا ۴ میلیون و ۳/۷ درصد بالای ۴ میلیون درآمد داشته‌اند. همچنین ۱۴/۷ درصد از پاسخگویان بیان کرده‌اند که از درآمد خانوادگی خود اطلاع ندارد. به لحاظ جنسیت نیز، درآمد خانوادگی ۳۸/۸ درصد مردان و ۳۶/۲ درصد زنان دارای ۱ تا ۲ میلیون بوده است. از نظر قومیت نیز ۴۶/۶ درصد از پاسخگویان دارای پدر فارس، ۲۱/۶ درصد ترک، ۵/۶ درصد لر، ۱۲/۷ درصد کُرد، ۶ درصد عرب، ۲/۲ درصد بلوچ، ۱۰/۰ درصد ترکمن و ۵ درصد سایر اقوام بوده‌اند. به طور کل، قومیت والدین اکثر پاسخگویان فارس بوده است.

جدول شماره (۱): ویژگی‌های فردی پاسخگویان

ویژگی‌های فردی			
	مرد	زن	جمع
گروه سنی	۱۹-۱۰	% ۲۷/۹	% ۱۵/۶
	۲۹-۲۰	% ۵۶/۳	% ۶۱/۵
	۳۹-۳۰	% ۲۸/۷	% ۲۱/۴
	۴۰ ساله و بیشتر	% ۱/۷	% ۱/۶
	جمع	% ۱۰۰/۰	% ۱۰۰/۰
	صفر	% ۲/۱	% ۲/۷
تعداد خواهر و برادر	۴ تا ۱	% ۶۶/۰	% ۷۱/۷
	۱۰ تا ۵	% ۳۰/۱	% ۲۴/۱
	۱۱ و بیشتر	% ۱/۷	% ۱/۴
	جمع	% ۱۰۰/۰	% ۱۰۰/۰
درآمد خانواده	زیر ۱ میلیون	% ۲۰/۹	% ۲۰/۵
	بین ۱ تا ۲ میلیون	% ۳۸/۸	% ۳۶/۲
	بین ۲ تا ۳ میلیون	% ۱۷/۱	% ۱۶/۹
	بین ۳ تا ۴ میلیون	% ۶/۷	% ۶/۵
	بالای ۴ میلیون	% ۳/۷	% ۳/۸
	اطلاعی ندارم	% ۱۲/۸	% ۱۶/۵
	جمع	% ۱۰۰/۰	% ۱۰۰/۰

ادامه جدول شماره (۱)

ویژگی‌های فردی			
مذهب	شیعه	% ۹۱/۹	% ۹۲/۲
	سنی	% ۸/۱	% ۷/۸
	جمع	% ۱۰۰/۰	% ۱۰۰/۰
محل سکونت	شهری	% ۸۷/۸	% ۸۷/۱
	روستایی	% ۱۱/۸	% ۱۲/۷
	شاغل	% ۸۹/۵	% ۲۵/۶
وضعیت اشتغال	دانشجو-محصل	% ۳/۵	% ۲۷/۴
	خانه‌دار	% ۰/۲	% ۳۲/۴
	در جستجو کار	% ۳/۰	% ۳/۷
	بیکار	% ۲/۳	% ۱۰/۷
	سایر	% ۱/۴	% ۰/۲
قومیت	جمع	% ۱۰۰/۰	% ۱۰۰/۰
	فارس	% ۴۶/۴	% ۴۶/۸
	ترک	% ۲۲/۲	% ۲۱/۱
	لر	% ۵/۵	% ۵/۸
	کرد	% ۱۲/۶	% ۱۲/۹
	عرب	% ۶/۱	% ۶/۰
	بلوچ	% ۲/۰	% ۲/۴
	ترکمن	% ۰/۲	% ۰/۱
	سایر	% ۵/۲	% ۴/۸
	جمع	% ۱۰۰/۰	% ۱۰۰/۰

یافته‌های استنباطی

در این بخش به تحلیل روابط بین متغیرها پرداخته شده است. بر اساس داده‌های به دست آمده، میتوان گفت که تعداد فرزند مطلوب تحت تأثیر عوامل مختلفی مانند جنسیت، گروه سنی، تعداد خواهر و برادر، درآمد خانواده، مذهب، قومیت، استان، محل سکونت و وضعیت اشتغال قرار دارد.

از نظر جنسیت، مردان تمایل بیشتری به داشتن تعداد فرزند بیشتر دارند. بیش از ۵۵٪ از مردان تمایل به داشتن ۲ فرزند یا بیشتر دارند، در حالی که تنها ۲۴/۱٪ از آنها تمایل به داشتن ۳ فرزند یا بیشتر دارند. در مقابل، زنان تمایل بیشتری به داشتن ۲ فرزند دارند، اما درصد زنان تمایل به داشتن تعداد فرزند بیشتر نسبت به مردان کمی پایین‌تر است (۶۰/۱٪ برای ۲ فرزند و ۱۸/۷٪ برای ۳ فرزند یا بیشتر). آزمون کای‌اسکویر (کای اسکویر = ۵۶ و $\text{sig} < ۰۰۰/۰$) نشان‌دهنده وجود رابطه معنادار بین جنسیت و تعداد فرزند مطلوب است. در مورد گروه سنی، افراد در گروه‌های سنی ۱۰ تا ۱۹ سال و ۲۰ تا ۲۹ سال بیشتر تمایل به داشتن ۲ فرزند دارند. گروه سنی ۳۰ تا ۳۹ سال نیز تمایل بیشتری به داشتن ۲ فرزند نشان می‌دهد. در گروه سنی ۴۰ تا ۸۹ سال، درصد افراد تمایل به داشتن ۰ یا ۱ فرزند کمی بیشتر است. آزمون کای‌اسکویر (کای اسکویر = ۱۵۸ و $\text{sig} < ۰۰۰/۰$) نشان‌دهنده تفاوت‌های معنادار در تمایل به تعداد فرزند مطلوب با توجه به سن است. در بخش تعداد خواهر و

برادر، افرادی که تعداد خواهر و برادر کمی دارند (صفر یا ۱ تا ۴) تمایل بیشتری به داشتن ۲ فرزند دارند. همچنین افرادی که تعداد خواهر و برادر بیشتری دارند (۱۱ تا ۲۵) تمایل بیشتری به داشتن ۳ فرزند یا بیشتر دارند. کای اسکویر (کای اسکویر = ۷۹ و $\text{sig} < ۰۰۰/۰$) نشان‌دهنده رابطه معنادار بین تعداد خواهر و برادر و تعداد فرزند مطلوب است. در مورد درآمد خانواده، افراد با درآمد خانواده زیر ۱ میلیون تمایل بیشتری به داشتن تعداد فرزند بیشتر (بیش از ۲ فرزند) دارند. در حالی که افرادی که درآمد بالاتری دارند (بالتر از ۲ میلیون) بیشتر تمایل دارند ۲ فرزند داشته باشند. آزمون کای اسکویر (کای اسکویر = ۳۳ و $\text{sig} < ۰۰۴/۰$) نشان‌دهنده رابطه معنادار بین درآمد خانواده و تعداد فرزند مطلوب است. از نظر مذهب، شیعه‌ها تمایل بیشتری به داشتن ۲ فرزند دارند، در حالی که سنی‌ها تمایل بیشتری به داشتن ۳ فرزند یا بیشتر دارند. این تفاوت‌ها اگرچه وجود دارند، اما نسبتاً کم هستند. کای اسکویر (کای اسکویر = ۱۰۰ و $\text{sig} < ۰۰۰/۰$) نشان می‌دهد که مذهب تأثیر معناداری بر انتخاب تعداد فرزند دارد. در بخش قومیت، ترک‌ها تمایل بیشتری به داشتن ۲ فرزند دارند، در حالی که درصد قابل توجهی از آن‌ها نیز تمایل به داشتن ۳ فرزند یا بیشتر دارند. در مقابل، بلوچ‌ها بیشتر تمایل به داشتن ۰ یا ۱ فرزند دارند. کای اسکویر (کای اسکویر = ۴۳۳ و $\text{sig} < ۰۰۰/۰$) نشان‌دهنده تفاوت‌های معنادار قومیتی در تمایل به تعداد فرزند است. در مورد محل سکونت، افراد شهری بیشتر تمایل به داشتن ۲ فرزند دارند، اما افراد روستایی نیز تمایل مشابهی به داشتن ۲ فرزند دارند، هرچند درصد کمتری از آنها تمایل به داشتن تعداد فرزند بیشتر دارند. کای اسکویر (کای اسکویر = ۸۳ و $\text{sig} < ۰۰۰/۰$) نشان‌دهنده رابطه معنادار بین محل سکونت و تعداد فرزند مطلوب است. در نهایت، در مورد وضعیت اشتغال، افرادی که شاغل یا در جستجوی کار هستند، تمایل بیشتری به داشتن ۲ فرزند دارند. همچنین افرادی که خانه‌دار یا بیکار هستند، بیشتر تمایل به داشتن ۳ فرزند یا بیشتر دارند. کای اسکویر (کای اسکویر = ۴۰ و $\text{sig} < ۰۰۰/۰$) نشان‌دهنده تفاوت‌های معنادار وضعیت اشتغال و تعداد فرزند مطلوب است. در مجموع، نتایج نشان می‌دهند که تعداد فرزند مطلوب به شدت تحت تأثیر عواملی چون جنسیت، گروه سنی، تعداد خواهر و برادر، درآمد خانواده، مذهب، قومیت، استان، محل سکونت و وضعیت اشتغال قرار دارد (جدول شماره ۲).

جدول شماره (۲): درصد تعداد فرزند مطلوب از نگاه جوانان بر اساس ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی

آزمون	تعداد فرزند مطلوب				
	صفر	۱ فرزند	۲ فرزند	۳ فرزند و بیشتر	
$\text{sig} > ۰/۰۰۰$ ، کای اسکویر = ۵۶	۶/۰٪	۱۴/۹٪	۵۵/۰٪	۲۴/۱٪	جنسیت
	۴/۲٪	۱۷/۰٪	۶۰/۱٪	۱۸/۷٪	زن
$\text{sig} > ۰/۰۰۰$ ، کای اسکویر = ۱۵۸	۴/۸٪	۱۲/۶٪	۶۱/۱٪	۲۱/۶٪	گروه
	۴/۶٪	۱۵/۵٪	۵۷/۲٪	۲۲/۶٪	۱۹ _ ۲۰
	۴/۹٪	۱۹/۴٪	۵۷/۲٪	۱۸/۴٪	سنی
	۲۵/۲٪	۲۱/۴٪	۴۱/۲٪	۱۲/۲٪	۳۹ _ ۴۰
$\text{sig} > ۰/۰۰۰$ ، کای اسکویر = ۷۹	۸/۱٪	۱۵/۲٪	۵۴/۳٪	۲۲/۴٪	تعداد
	۴/۳٪	۱۷/۰٪	۵۹/۲٪	۱۹/۵٪	صفر
	۶/۳٪	۱۳/۷٪	۵۴/۵٪	۲۵/۵٪	خواهر و
	۷/۸٪	۱۱/۳٪	۴۵/۲٪	۳۵/۷٪	برادر
	۲۵ _ ۱۱				

ادامه جدول شماره (۲)

آزمون	تعداد فرزند مطلوب				
	صفر	۱ فرزند	۲ فرزند	۳ فرزند و بیشتر	
درآمد خانواده	زیر ۱ میلیون	٪ ۲/۸	٪ ۱۵/۱	٪ ۵۸/۳	٪ ۲۳/۸
	۱ تا ۲ میلیون	٪ ۳/۴	٪ ۱۶/۰	٪ ۵۹/۵	٪ ۲۱/۱
	۲ تا ۳ میلیون	٪ ۳/۵	٪ ۱۷/۵	٪ ۵۷/۷	٪ ۲۱/۳
	۳ تا ۴ میلیون	٪ ۳/۴	٪ ۱۶/۵	٪ ۵۶/۴	٪ ۲۳/۷
	بالای ۴ میلیون	٪ ۴/۳	٪ ۱۸/۲	٪ ۵۷/۴	٪ ۲۰/۱
	اطلاعی ندارم	٪ ۵/۹	٪ ۱۶/۶	٪ ۵۷/۹	٪ ۱۹/۶
مذهب	شیعه	٪ ۴/۵	٪ ۱۶/۴	٪ ۵۸/۴	٪ ۲۰/۷
	سنی	٪ ۱۱/۴	٪ ۱۰/۶	٪ ۴۸/۷	٪ ۲۹/۳
قومیت	فارس	٪ ۶/۴	٪ ۱۵/۷	٪ ۵۷/۳	٪ ۲۰/۵
	ترک	٪ ۲/۹	٪ ۱۷/۰	٪ ۶۲/۹	٪ ۱۷/۲
	لر	٪ ۲/۸	٪ ۱۲/۸	٪ ۵۷/۴	٪ ۲۷/۰
	کرد	٪ ۳/۰	٪ ۱۹/۱	٪ ۵۷/۳	٪ ۲۰/۵
	عرب	٪ ۱/۴	٪ ۹/۱	٪ ۵۵/۵	٪ ۳۴/۰
	بلوچ	٪ ۲۴/۰	٪ ۲/۲	٪ ۲۴/۶	٪ ۴۹/۲
	ترکمن	٪ ۸/۳	٪ ۱۶/۷	٪ ۴۱/۷	٪ ۳۳/۳
	سایر	٪ ۵/۳	٪ ۲۳/۹	٪ ۵۵/۵	٪ ۱۵/۳
محل سکونت	شهری	٪ ۳/۸	٪ ۱۷/۰	٪ ۵۸/۷	٪ ۲۰/۵
	روستایی	٪ ۲/۹	٪ ۱۰/۵	٪ ۵۶/۷	٪ ۲۹/۹
وضعیت اشتغال	شاغل	٪ ۵/۷	٪ ۱۶/۷	٪ ۵۶/۲	٪ ۲۱/۴
	دانشجو - محصل	٪ ۴/۰	٪ ۱۳/۶	٪ ۵۸/۱	٪ ۲۴/۴
	خانه‌دار	٪ ۴/۳	٪ ۱۵/۲	٪ ۶۰/۷	٪ ۱۹/۸
	در جستجوی کار	٪ ۵/۷	٪ ۱۵/۵	٪ ۶۰/۴	٪ ۱۸/۴
	بیکار	٪ ۳/۸	٪ ۱۸/۴	٪ ۵۹/۸	٪ ۱۸/۰
	سایر	٪ ۴/۳	٪ ۱۳/۰	٪ ۴۹/۳	٪ ۳۳/۳

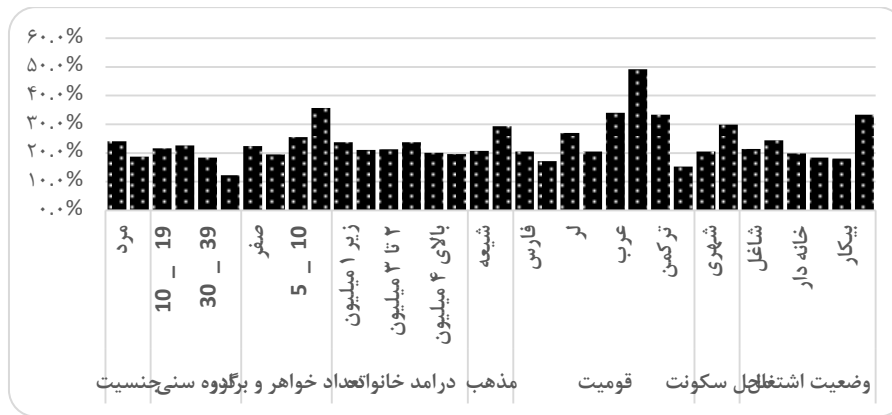
در جدول شماره ۳ به صورت ویژه به محل سکونت افراد پرداخته شده است، این داده‌ها نشان می‌دهند که در بیشتر شهرهای ایران تعداد ۲ فرزند به عنوان تعداد فرزند مطلوب انتخاب شده است. به طور کلی، درصد افرادی که تمایل به داشتن ۲ فرزند دارند، در اکثر استان‌ها و شهرها بالاترین میزان را به خود اختصاص می‌دهد، به طوری که حدود ۵۰٪ تا ۷۰٪ از افراد در هر منطقه تمایل به داشتن ۲ فرزند دارند. در این میان، مشهد، اصفهان، زنجان، سمنان، شیراز، کرج، یزد و بسیاری از شهرهای دیگر درصد بالایی از افراد با تمایل به ۲ فرزند را نشان می‌دهند. اما در کنار این، در برخی مناطق خاص تمایلات متفاوتی مشاهده می‌شود. برای مثال، در بندرعباس، درصد افرادی که تمایل به داشتن صفر فرزند دارند (۴۰/۳٪) به طور قابل توجهی بالاتر از سایر مناطق است و این تمایل ممکن است به دلایل اقتصادی، فرهنگی یا اجتماعی خاص این منطقه مربوط باشد. علاوه بر این، در زاهدان، درصد افرادی که تمایل به داشتن ۳ فرزند یا بیشتر دارند (۴۵/۲٪) بیشتر از سایر مناطق است، که می‌تواند به ویژگی‌های خاص اجتماعی و فرهنگی این منطقه مرتبط باشد. در حالی که در برخی شهرها

مانند اردبیل، زنجان و گرگان، تمایل بیشتری به ۲ فرزند مشاهده می‌شود، در مناطقی همچون بیرجند و اهواز تمایل به داشتن ۳ فرزند یا بیشتر نسبت به سایر مناطق بیشتر است. این اختلاف‌ها ممکن است به تفاوت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بین این مناطق مربوط باشد. از نظر آماری، آزمون کای‌اسکویر ($\chi^2 = 1253$ و $\text{sig} < 0.001$) نشان‌دهنده تفاوت‌های معنادار در تعداد فرزند مطلوب بین شهرهای مختلف است. این تفاوت‌ها حاکی از وجود عوامل تاثیرگذار منطقه‌ای هستند که می‌توانند بر تصمیم‌گیری در مورد تعداد فرزند تاثیر بگذارند.

جدول شماره (۳): درصد تعداد فرزند مطلوب از نگاه جوانان بر اساس استان محل سکونت

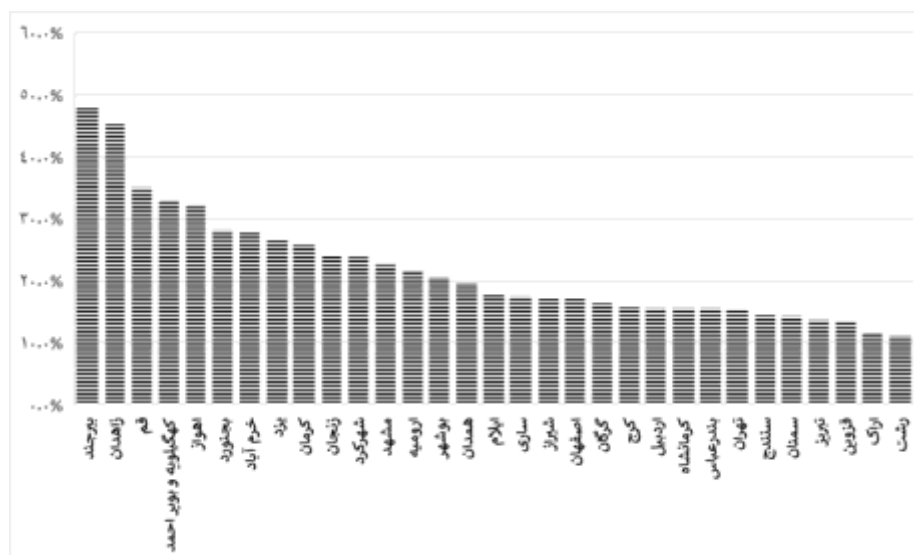
استان‌ها	تعداد فرزند مطلوب				آزمون
	صفر	۱ فرزند	۲ فرزند	۳ فرزند و بیشتر	
تبریز	٪ ۱/۱	٪ ۲۶/۱	٪ ۵۹/۱	٪ ۱۳/۷	$\text{sig} > 0.001$ ، کای اسکویر = ۱۲۵۳
ارومیه	٪ ۴/۶	٪ ۱۳/۰	٪ ۶۰/۸	٪ ۲۱/۶	
اردبیل	٪ ۰/۶	٪ ۱۱/۰	٪ ۷۲/۹	٪ ۱۵/۵	
اصفهان	٪ ۵/۹	٪ ۱۳/۳	٪ ۶۳/۷	٪ ۱۷/۱	
ایلام	٪ ۵/۹	٪ ۲۰/۰	٪ ۵۶/۳	٪ ۱۷/۸	
بوشهر	٪ ۱۰/۳	٪ ۱۷/۶	٪ ۵۱/۵	٪ ۲۰/۶	
تهران	٪ ۵/۷	٪ ۲۷/۴	٪ ۵۱/۶	٪ ۱۵/۳	
شهرکرد	٪ ۳/۴	٪ ۲۲/۷	٪ ۵۰/۰	٪ ۲۳/۹	
مشهد	٪ ۶/۶	٪ ۱۵/۳	٪ ۵۵/۶	٪ ۲۲/۶	
اهواز	٪ ۲/۲	٪ ۱۱/۲	٪ ۵۴/۶	٪ ۳۲/۰	
زنجان	٪ ۱/۱	٪ ۵/۷	٪ ۶۹/۰	٪ ۲۴/۱	
سمنان	٪ ۶/۱	٪ ۱۸/۴	٪ ۶۱/۲	٪ ۱۴/۳	
زاهدان	٪ ۲۲/۶	٪ ۴/۰	٪ ۲۸/۲	٪ ۴۵/۲	
شیراز	٪ ۳/۸	٪ ۲۲/۱	٪ ۵۶/۹	٪ ۱۷/۲	
قم	٪ ۲/۳	٪ ۱۲/۸	٪ ۴۹/۸	٪ ۳۵/۱	
سنندج	٪ ۱/۶	٪ ۲۰/۰	٪ ۶۴/۰	٪ ۱۴/۴	
کرمانشاه	٪ ۳/۲	٪ ۲۲/۹	٪ ۵۸/۵	٪ ۱۵/۵	
کرمان	٪ ۲/۳	٪ ۱۵/۴	٪ ۵۶/۵	٪ ۲۵/۸	
کهگیلویه و بویر احمد	٪ ۱/۷	٪ ۶/۹	٪ ۵۸/۶	٪ ۳۲/۸	
رشت	٪ ۶/۲	٪ ۲۷/۲	٪ ۵۵/۴	٪ ۱۱/۱	
خرم‌آباد	٪ ۴/۸	٪ ۱۴/۳	٪ ۵۳/۰	٪ ۲۸/۰	
ساری	٪ ۵/۴	٪ ۱۴/۳	٪ ۶۲/۸	٪ ۱۷/۵	
اراک	٪ ۲/۸	٪ ۱۷/۸	٪ ۶۷/۸	٪ ۱۱/۷	
بندرعباس	٪ ۴۰/۳	٪ ۹/۹	٪ ۳۴/۳	٪ ۱۵/۵	
همدان	٪ ۱/۶	٪ ۱۷/۹	٪ ۶۱/۱	٪ ۱۹/۵	
یزد	٪ ۲/۷	٪ ۸/۷	٪ ۶۲/۱	٪ ۲۶/۵	
گرگان	٪ ۰/۸	٪ ۲۰/۳	٪ ۶۲/۶	٪ ۱۶/۳	
قزوین	٪ ۵/۲	٪ ۱۳/۶	٪ ۶۷/۶	٪ ۱۳/۶	
بیرجند	٪ ۱/۰	٪ ۱۱/۰	٪ ۴۰/۰	٪ ۴۸/۰	
بجنورد	٪ ۰/۰	٪ ۱۳/۶	٪ ۵۸/۲	٪ ۲۸/۲	
کرج	٪ ۳/۶	٪ ۱۸/۸	٪ ۶۱/۸	٪ ۱۵/۸	

در نمودار شماره ۱ درصد افراد با تمایل به ۳ فرزند و بیشتر بر اساس ویژگی‌های فردی آورده شده است. همانگونه که مشخص است در بین گروه‌های افراد بلوچ‌ها بالاترین درصد تمایل به سه فرزند و بیشتر را دارند. افراد با تعداد خواهر و برادر بالا، روستایی‌ها، اهل سنت و عرب‌ها و ترکمن‌ها بالاترین تمایل را به تعداد سه فرزند و بیشتر دارند.

نمودار شماره (۱): درصد افراد با تمایل به تعداد ۳ فرزند و بالاتر بر حسب ویژگی‌های پاسخگویان

در نمودار شماره ۲، درصد تمایل به داشتن ۳ فرزند و بیشتر در بین استان‌ها مقایسه شده است. همانگونه که مشاهده می‌شود در بین استان‌های کشور تفاوت بسیار زیادی در این خصوص وجود دارد و از حدود ۱۰ درصد برای مراکز استان رشت و اراک تا بالای ۴۰ درصد برای مراکز استان زاهدان و بیرجند در تغییر است.

نمودار شماره (۲): درصد افراد با تمایل به تعداد ۳ فرزند و بالاتر بر حسب محل سکونت

در جدول شماره ۴ با استفاده از رگرسیون دوجمله‌ای منفی به تحلیل چندمتغیره اثر ویژگی‌های فردی و خانوادگی افراد بر تعداد فرزند ایده‌آل آنها پرداخته شد. همه ویژگی‌های فردی و خانوادگی افراد وارد مدل رگرسیون شد و از بین آنها صرفاً چهار متغیر جنسیت، سن و تحصیلات فرد و تعداد خواهر و برادرهای او بر ایده‌آل فرزند فرد اثرگذار هستند. مردان میل به فرزندآوری بالاتری نسبت به زنان دارند، و افرادی که در خانواده بزرگتر و با خواهر و برادر بیشتری بوده‌اند میل بیشتری به فرزندآوری دارند. در مقابل افراد با سن بالاتر و افراد با مدرک تحصیلی بالاتر میل به فرزندآوری کمتری دارند.

جدول شماره (۴): تحلیل چند متغیره رابطه ویژگی‌های فردی و خانوادگی و تعداد ایده‌آل فرزند با استفاده از رگرسیون دو جمله‌ای منفی

متغیر مستقل	تست آزمون		Exp(B)
	Sig.	Chi-Square Wald	
عرض از مبدا	۰/۰۰۰	۲۳۵	۲/۵۹۱
جنسیت (مرد در مقابل زن)	۰/۰۰۰	۱۲	۱/۱۹۶
سن پاسخگو	۰/۰۰۰	۲۴	۰/۸۸۸
مدرک تحصیلی افراد	۰/۰۰۰	۱۸	۰/۷۹۳
تعداد خواهر و برادر	۰/۰۰۰	۱۳	۱/۱۲۱
Goodness of Fit^a		Omnibus Test^a	
Pearson Chi-Square	Sig	df	Ratio Chi-Square Likelihood
۱۰۰۷	۰/۰۰۰	۳	۳۶

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج این پژوهش نشان داد که تعداد فرزند مطلوب از نگاه جوانان، تحت تأثیر عوامل مختلفی همچون جنسیت افراد، گروه سنی، تعداد خواهر و برادر، درآمد خانواده، مذهب، قومیت، استان محل سکونت، وضعیت سکونت افراد و وضعیت اشتغال آنها قرار دارد. ارتباط مسائل اقتصادی و اجتماعی و تعداد ایده‌آل فرزند نیز نشان دهنده این است که در همه گروه‌های مختلف، افراد بین ۱ تا ۲ فرزند را مناسب دانسته‌اند که از طرفی بیانگر میل جوانان به فرزندآوری می‌باشد. تعدادی از مطالعاتی که در این پژوهش مرور شده است به این موارد نیز اشاره کرده‌اند. در پژوهش فروتن و کرمی (۱۳۹۵) بیان شد که الگوهای «بی‌فرزند» و «تک‌فرزند» با ارزش‌های فرهنگی ایران همخوانی ندارند و اکثر افراد تمایل به الگوی دو فرزند دارند. همچنین تمایلات فرزندآوری زنان و مردان نیز مشابه است. در پژوهشی صادقی و طریقتی تابش (۱۳۹۶) دریافتند که ۵۴ درصد از جوانان تهرانی دو فرزند را ایده‌آل می‌دانند، در حالی که ۲۵ درصد سه فرزند یا بیشتر را ترجیح می‌دهند. در مطالعه‌ای دیگر عباسی شوازی و همکاران (۱۳۹۷) نشان دادند که ۴۸ درصد از پاسخ‌دهندگان دو فرزند و ۴۳ درصد سه فرزند یا بیشتر را ایده‌آل می‌دانند. برابری جنسیتی و دین‌داری بیشترین تأثیر را بر ترجیحات فرزندآوری داشته‌اند. بگی و همکاران (۱۴۰۰) نیز در مطالعه‌ای رابطه منفی بین تحصیلات و تمایلات باروری را بررسی کردند؛ طبق نتایج، تمایلات باروری در میان اهل تسنن و مردان بیشتر بود. رضایت از زندگی و روابط زناشویی نیز بر تمایلات فرزندآوری تأثیر معناداری داشت. در مطالعه‌ای ساداتی و همکاران (۲۰۱۹) به بررسی عوامل مؤثر بر تعداد فرزندان متولد شده و تعداد مطلوب فرزندان در بین زنان ۱۵-۱۹ ساله در استان سمنان پرداختند. نتایج نشان داد که وضعیت شغلی زنان و سن ازدواج از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار هستند. همچنین، تفاوت‌هایی در تعداد فرزندان متولد شده و تعداد مطلوب فرزندان بین نسل‌های مختلف مشاهده شد، که نشان‌دهنده تغییر نگرش‌ها و باورها در نتیجه پیشرفت و نوسازی جامعه است. نتایج مطالعه کارهنون و همکاران (۲۰۲۳) نیز نشان داد که داشتن تعداد خواهر و برادر بیشتر با تعداد ایده‌آل فرزندان بیشتر مرتبط است. در مقابل، زندگی در خانواده تک‌والدی و ادراک منفی از والدین با تعداد ایده‌آل فرزندان کمتر مرتبط بود. این ارتباطات به‌ویژه در افراد بدون فرزند قوی‌تر بود، که نشان‌دهنده نقش محیط خانوادگی اولیه در شکل‌گیری ترجیحات فرزندآوری است.

یافته‌های این پژوهش با نظریات مطرح شده در حوزه فرزندآوری همسویی قابل توجهی دارد. تمایل غالب به دو فرزند (علیرغم چالش‌های اقتصادی) با تأکید نظریه ارزش فرزند (فریدمن) بر ارزش‌های غیراقتصادی همخوان است. تفاوت‌های

قومیتی و مذهبی نیز نظریه انتقال جمعیتی را تأیید می‌کند. هرچند تأثیر متغیرهای اقتصادی (درآمد، اشتغال) با نظریه‌های اقتصادی (لیبنشتاین، بکر و مک دونالد) همسوست، اما غلبه ارزش‌های اجتماعی بر محاسبات صرف اقتصادی، نشان‌دهنده نیاز به تلفیق این دیدگاه‌ها در تحلیل رفتار باروری در ایران است.

تحلیل چندمتغیره نشان داد که جنسیت، سن، تحصیلات، و تعداد خواهر و برادر مهم‌ترین عوامل مؤثر بر تعداد فرزند ایده‌آل هستند. مردان و افرادی که در خانواده‌های بزرگ‌تر رشد کرده‌اند، تمایل بیشتری به فرزندآوری داشتند، در حالی که افراد مسن‌تر و با تحصیلات بالاتر گرایش کمتری به داشتن فرزندان بیشتر نشان دادند. به‌طور کلی، میانگین تعداد فرزند ایده‌آل (حدود دو فرزند) بالاتر از نرخ باروری واقعی (۱٫۲ در سال ۱۳۹۵) است، که نشان می‌دهد کاهش باروری در ایران بیشتر به محدودیت‌های اقتصادی و اجتماعی مربوط است تا نگرش منفی به فرزندآوری.

از این‌رو، بخشی از یافته‌های این پژوهش حاوی دستاورد علمی برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران است. اینکه میل به فرزندآوری در بیشتر افراد وجود دارد و نیاز است سیاست‌های جمعیتی فرزندآوری بیشتر به سال‌های ابتدایی زندگی و به‌ویژه فرزند اول و دوم معطوف باشد و عمده تمرکز روی فرزند سوم و بالاتر نباشد و والدین در آوردن فرزند اول و دوم هم مورد تشویق باشند. با توجه به تفاوت دو جنس در میل به فرزند بیشتر، توجه و بهبود شرایط و امکانات مردان در جامعه از نظر شغلی، خانوادگی، مسکن و ... می‌تواند جهت تشویق زوجین به فرزند بیشتر مؤثر باشد. یافته‌های تعداد خواهر و برادر نیز گوشزد می‌کند که زندگی در یک خانواده پرجمعیت، تأثیر بسزایی در نسل آینده جمعیت و افزایش مولید در آینده خواهد داشت. لذا داشتن حداقل ۲ فرزند در نسل کنونی، می‌تواند زیربنای داشتن تعداد فرزند بیشتر نسل آینده باشد. رابطه معکوس میزان درآمد خانواده با تعداد فرزند نیز نشان‌دهنده کم‌اهمیت بودن ابعاد اقتصادی در تمایل به فرزندآوری می‌باشد که توجه بیشتر به ابعاد فرهنگی و اجتماعی را می‌طلبد. تمایل مذهب سنی به فرزند بیشتر، نقش و تفاوت آموزه‌های دینی را در تمایل به فرزندآوری نشان می‌دهد. سیاست‌گذاری در حوزه فرزندآوری باید با توجه به آموزه‌های دینی، تنوع قومیتی و تفاوت‌های استانی (توسعه یافته/کم‌توسعه یافته) انجام شود. بهبود زیرساخت‌های مناطق محروم و ایجاد محیط کار دوستدار خانواده برای افراد شاغل و جویای کار ضروری است. با توجه به تمایل غالب جوانان به دو فرزند، سیاست‌ها باید بستر تحقق این خواسته را فراهم کنند و از سیاست‌های افراطی برای تشویق به فرزندآوری بیشتر پرهیز شود.

با توجه به یافته‌های تحقیق که نشان‌دهنده تمایل غالب جوانان ایرانی به داشتن ۲ فرزند و فرزندآوری در ۱ تا ۲ سال پس از ازدواج است، پیشنهادات سیاستی زیر به‌صورت خلاصه و برای حمایت از زوج‌های جوان و بالفعل کردن ایده‌آل‌هایشان ارائه می‌شود:

برای حمایت از زوج‌های جوان تازه ازدواج کرده در راستای تحقق تمایل آن‌ها به داشتن ۲ فرزند و فرزندآوری در ۱ تا ۲ سال پس از ازدواج، سیاست‌گذاری باید بر کاهش موانع اقتصادی و اجتماعی متمرکز شود. ارائه وام‌های کم‌بهره، کمک‌هزینه مسکن و بسته‌های حمایتی مالی برای تولد فرزند اول در سال‌های اولیه ازدواج، فشارهای مالی را کاهش می‌دهد. ارائه خدمات بهداشتی رایگان، مرخصی‌های انعطاف‌پذیر زایمان و پدران، و فرصت‌های شغلی پاره‌وقت یا دورکاری برای والدین جوان، تعادل بین کار و زندگی خانوادگی را تسهیل می‌کند. اولویت‌دهی به زوج‌های تازه ازدواج کرده در طرح‌های مسکن دولتی و اعطای تخفیفات مالیاتی یا خدمات شهری برای فرزندآوری زودهنگام، انگیزه‌های اقتصادی را تقویت می‌کند. همچنین، اجرای کمپین‌های فرهنگی و برنامه‌های آموزشی در زمینه والدگری و مزایای فرزندآوری زودهنگام، به‌ویژه در شهرهای با تمایل به تأخیر مانند تهران، نگرش‌های مثبت را ترویج می‌دهد. این سیاست‌ها با تمرکز بر سال‌های اولیه ازدواج، خواسته‌های جوانان را به واقعیت تبدیل کرده و به افزایش نرخ باروری در ایران کمک می‌کنند.

تشکر و قدردانی

این مقاله بر گرفته از طرح پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر تعداد فرزند ایده‌آل در جوانان ایران بین سال‌های ۹۶ تا ۹۷ با کد ۴۰۳۱۶۸۴، با حمایت بنیاد ملی علم ایران (Iran National Science Foundation: INSF) انجام شده است. از حمایت این مجموعه متشکر و سپاسگزاریم.

منابع

- آسوده، ی. (۱۴۰۱). بررسی عوامل اجتماعی، فرهنگی و جمعیت‌شناختی مؤثر بر فرزندآوری (مطالعه موردی: کارمندان زن متأهل آموزش‌وپرورش ناحیه یک شهر ارومیه). *فصلنامه علمی رهیافت‌های نوین در مطالعات اسلامی*، ۴(۱۰)، ۱۷۴-۲۲۴.
<https://civilica.com/doc/1596771>
- احمدی، ع. م.، و ازوجی، ع. ا. (۱۳۹۶). تعیین‌کننده‌های کلان اقتصادی اجتماعی نرخ باروری کل (TFR) در ایران با استفاده از الگوی خود همبسته با وقفه توزیعی (ARDL). *مجله پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)*، ۳(۱۷)، ۵۳-۷۶.
<http://dorl.net/dor/1001/20.17356768/1.17/1396.2/3.6>
- بگی، م.، صادقی، ر.، و حاتمی، ع. (۱۴۰۰). تمایل به فرزندآوری در ایران: تعیین‌کننده‌ها و محدودیت‌ها. *فصلنامه مطالعات راهبردی فرهنگ*، ۱(۴)، ۵۹-۸۰.
<https://doi.org/22083/10/scsj.149113/2022>
- خانی، س.، محمدزاده، ح.، و عباسی شوازی، م. ج. (۱۳۹۷). مقایسه میان نسلی ایده‌آل‌های ازدواج و فرزندآوری با تأکید بر نقش ویژگی‌های زمینه‌ای در شهرستان سنج. *مسائل اجتماعی ایران*، ۹(۲)، ۴۹-۷۶.
<https://jspi.khu.ac.ir/article-1-2985-fa.html>
- خلج آبادی فراهانی، ف.، و سرایی، ح. (۱۳۹۱). قصد و عملکرد زنان و مردان همسردار ساکن تهران در خصوص تک‌فرزند و عوامل اجتماعی و فرهنگی تعیین‌کننده آن. تهران: مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، ۲۹-۵۸.
- سرایی، ح. (۱۳۹۴). بازتولید جمعیت ایران: وضع موجود و ملاحظات در باره سیاست‌گذاری. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۲۲(۶۸)، ۱-۳۵.
<https://doi.org/22054/10/qjss.1279/2015>
- شمس قهفرخی، ف.، عسکری ندوشن، ع.، عینی زیناب، ح.، روحانی، ع.، و عباسی شوازی، م. ج. (۱۴۰۱). در دوراهی تصمیم به فرزندآوری: واکاوی چالش‌های فردی و اجتماعی فرزندآوری در بستر باروری پایین در شهر اصفهان. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۳(۴)، ۱-۲۸.
<https://www.doi.org/22108/10/jas.132711/2022.2269>
- صادقی، ر.، و طریقتی تابش، ر. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر عوامل فرهنگی بر ترجیحات فرزندآوری جوانان در شهر تهران. *دوفصلنامه مطالعات جمعیتی*، ۳(۲)، ۶۳-۸۹.
https://jips.nipr.ac.ir/article_90950.html
- عباسی شوازی، م. ج.، محمودیان، ح.، صادقی، ر.، و قربانی، ز. (۱۳۹۷). تأثیر جهت‌گیری‌های ارزشی - نگرشی بر ایده‌آل‌های فرزندآوری در ایران. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۳(۲۶)، ۳۷-۶۶.
<https://dor.isc.ac/dor/1001/20.1735000/1.13/1397.2/26.4>
- عباسی شوازی، م. ج.، و عسکری ندوشن، ع. (۱۳۸۴). تغییرات خانواده و کاهش باروری در ایران مطالعه موردی استان یزد. *نامه علوم اجتماعی*، ۲۵، ۲۵-۷۵.
https://jnoe.ut.ac.ir/article_10534.html?lang=fa
- عرفانی، ا. (۱۳۸۹). گزارش تفصیلی پیمایش باروری تهران. تهران: مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، ۸۷-۱۰۷.
- عینی زیناب، ح. (۱۳۹۲). بررسی چند متغیری میزان باروری کل و شاخص‌های مربوطه در ایران. *فصلنامه مطالعات جمعیتی*، ۱(۲)، ۹-۴۲.
https://jips.nipr.ac.ir/article_89207.html
- فتحی، ا. (۱۴۰۰). باروری در ایران، از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹. *طرح پژوهشی پژوهشکده آمار ایران*، تهران، ۱-۱۷.
<https://arakmu.ac.ir/file/download/page/1631601497-fertility.fathi.pdf>
- فروتن، ی.، و کرمی، ف. (۱۳۹۵). الگوها و تعیین‌کننده‌های تمایلات فرزندآوری در ایران. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۱(۲۲)، ۷۲-۱۰۱.
https://www.jpaiassoc.ir/article_30187.html?lang=fa

- قربانی، ز. (۱۴۰۱). تحولات الگوی ایده‌آل فرزندآوری و علل آن در ایران بین سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۹۴. *مطالعات زن و خانواده*، ۱۰(۳)، ۵۳-۷۶. <https://doi.org/22051/10/jwfs.33157/2022.2530>
- کاوه فیروز، ز.، رمضی، ن.، و فراش خیالو، ن. (۱۴۰۱). سنجش عوامل مؤثر بر شکاف بین باروری واقعی و ایده‌آل زنان شهر تهران. *مطالعات راهبردی زنان*، ۲۴(۹۶)، ۱۱۳-۱۴۶. <https://doi.org/22095/10/jwss.332257/2022.2947>
- کریمی، خ. (۱۳۹۰). بررسی تغییرات شاخص‌های ازدواج در ایران طی سال‌های ۱۳۷۵ - ۱۳۸۵. در: *چهارمین همایش انجمن جمعیت‌شناسی ایران*. تهران: مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه.
- محزون، ع. ا. (۱۳۹۴). بررسی تحولات فرزندآوری در ابعاد اجتماعی، جمعیتی بر اساس سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰. *فصلنامه جمعیت*، ۲۲(۹۱-۹۲)، ۹۶-۱۱۱. <http://journal.ncr.ir/article-1-421-fa.html>

References

- Atoh, M. (2008). The relevance of ideational changes to family transformation in postwar Japan. In R. Jayakody, A. Thornton, & W. Axinn (Eds.), *International family change: Ideational perspectives* (pp. 223-250). New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Becker, G. S. (1960), *An Economic Analysis of Fertility*, In Demographic and Economic Change in Developed Countries, Universities-National Bureau Committee for Economic Research, Princeton University Press, Princeton.
- Fiori, F., Rinesi, F., Pinnelli, A., & Prati, S. (2013). Economic insecurity and the fertility intentions of Italian women with one child. *Population Research and Policy Review*, 32(3), 373-413. DOI: 1007/10/s11113-013-9266-9.
- Friedman, D., Hechter, M., & Kanazawa, S. (1994). A theory of the value of children. *Demography*, 31(3), 375-401. <https://doi.org/2307/10/2061749>
- Karhunen, O., Jokela, M., & Golovina, K. (2023). Associations between early family environment and ideal number of children. *International Journal of Psychology*, 58(6), 574-583. <https://doi.org/1002/10/jiop.12933>
- Leibenstein, H (1975), the Economic Theory of Fertility Decline, *the Quarterly Journal of Economics*, 89(1): 1-31. <https://doi.org/2307/10/1881706>
- McDonald, P. (1996) "Demographic Life Transitions: An Alternative Theoretical Paradigm", *Health Transition Review*, Supplement 6: 385- 392.
- Nasrabad, H. B. R., & Abbasi-Shavazi, M. J. (2020). Ideal fertility in Iran: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Women's Health and Reproduction Sciences*, 8(1), 10-18. <https://doi.org/15296/10/ijwhr.02/2020>
- Rana, U. B. (2014). Ideal number of children. *International Journal for Research in Education (IJRE)*, 3(7), 43-71.
- Saadati, M., Bagheri, A., & Razeghi Nasrabad, H. B. (2019). Modeling children ever born and ideal number of children by classification tree. *Journal of Research & Health*, 9(7), 598-605. <http://dx.doi.org/32598/10/JRH.1/1267>
- Sobotka, T., Skirbek, V., & Philipov, D. (2013). Economic recession and fertility in the developed world. *Population and Development Review*, 37(2), 267-306. 46. <https://doi.org/1111/10/j.1728-2011/4457.00411.x>

The Ideal Number of Children in The Minds of Iranian Youth

Mohammad Torkashvand Moradabadi^{1*} , Foroogh Jamshidi Zarmehri² , Milad Rashidi Meybodi³ , Morteza Rajabinezhad⁴

1. Corresponding Author*, Associate Professor in Demography, Department of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. Email: m.torkashvand@yazd.ac.ir

2. M.A. Student in Demography, Department of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. Email: f.jamshidi@stu.yazd.ac.ir

3. M.A. Student in Sociology, Department of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. Email: milad131rashidi2000@gmail.com

4. M.A. Student in Sociology, Department of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. Email: Rajabinezhad@stu.yazd.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Paper

Article History:

Received: 22 August 2025

Accepted: 28 December 2025

Published: 28 December 2025

Keywords:

Fertility, Desired Number of Children, Youth, First Marriage, Socio-economic Factors, Iran.

ABSTRACT

Introduction: This study investigates the desired number of children among young, first-time married individuals in Iran, utilizing national survey data from 2017-2018. Recognizing the influence of socio-economic shifts on declining fertility rates, the research explores the attitudes of this pivotal demographic group to understand future fertility trends.

Methodology: This quantitative study analyzes secondary data from the 2017-2018 Iranian Marriage and Divorce Surveys to investigate the desired number of children among 8341 first-time married individuals nationwide (excluding a representative Tehran sample). A non-probability quota sampling proportional to 2016 marriages was employed. Data were collected via a researcher-made questionnaire assessing fertility desires and socio-demographic factors. SPSS-27 was used for descriptive and inferential analyses (Chi-square, correlation, regression) to identify influential factors.

Results: Inferential statistics show that the desired number of children is significantly influenced by gender, age, number of siblings, income, religion, ethnicity, residence, and employment status. These findings underscore the complex interplay of socio-demographic factors shaping fertility desires in Iran.

Conclusions: The study concludes that desired fertility among young Iranians is shaped by socio-demographic factors, with a prevalent preference for 1-2 children, aligning with the Value of Children theory. The focus should be on facilitating the desired two-child family norm rather than pushing for larger families.

Cite this article: Torkashvand Moradabadi, M., Jamshidi Zarmehri, F., Rashidi Meybodi, M., Rajabinezhad, M., (2025). The Ideal Number of Children in The Minds of Iranian Youth. *Journal of Economic & Developmental Sociology*, 14 (2), 219-234

© The Author(s). Publisher: University of Tabriz Press.

[10.22034/jeds.2025.68772.1887](https://doi.org/10.22034/jeds.2025.68772.1887)